

Шпирка О. Б.

Державний торговельно-економічний університет
at01052018at@gmail.com

м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СВОБОДУ ДУМКИ ?

Питання свободи думки має не абстрактний, а цілком прикладний характер, оскільки стосується меж втручання держави у внутрішній світ людини та балансу між особистою автономією і правовим порядком. З цієї причини це право не можна вважати другорядним чи виключно формальним. Конституція України чітко закріплює його у статті 34, яка гарантує свободу думки й слова, право вільно висловлювати погляди та переконання, а також безперешкодно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. У свою чергу, ст. 35 пов'язує цю свободу з правом на світогляд і віросповідання, а ст. 55 забезпечує право на судовий захист у разі порушення цих прав і свобод. Таким чином, свобода думки в українському правовому полі має не декларативний характер, а є чітко визначеним конституційним принципом.

Право на свободу думки в Україні є справді реальним та не носить суто формального характеру. Це впливає вже із самої структури конституційних норм. Законодавець виходить із засад, що кожна людина є вільною у формуванні своїх переконань, тож держава не має права нав'язувати будь-яку обов'язкову модель мислення. Іншими словами, право на свободу думки передбачає не лише можливість мати власний погляд на події, людей чи явища, але й гарантію відсутності незаконного примусу до прийняття певної позиції. Саме ця внутрішня автономія є основою права, про яке йде мова. Особливу увагу варто приділяти розмежуванню власне думки та її зовнішнього вираження. Конституція України гарантує захист внутрішніх переконань, проте встановлює певні рамки для їх публічного прояву. Згідно з частиною третьою статті 34 Конституції України, право на свободу думки, слова та вільне висловлення своїх поглядів може бути обмежене законом задля забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, охорони здоров'я, захисту прав і репутації інших осіб, а також задля недопущення розголошення конфіденційної інформації й збереження авторитету та об'єктивності судочинства. Таким чином, регулюється не сам зміст думки, а її зовнішній прояв у межах правового поля. Цей підхід сприяє підтриманню рівноваги між особистою свободою та суспільними інтересами.

У цьому особливу роль відіграє Кримінальний кодекс України. Його положення не передбачають відповідальності за сам факт володіння певною думкою, переконанням чи внутрішньою позицією особи. Це надзвичайно принципово, адже законне може карати людину за її внутрішній стан свідомості, якщо він не призвів до суспільно небезпечних дій. Ст. 161 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за умисні дії, які спрямовані на порушення рівноправності громадян за такими ознаками, як раса, національність, релігійні переконання, інвалідність та іншими факторами. Таким чином, кримінальне право захищає не саму «думку» як внутрішній процес, а правовий простір, у якому ця думка може існувати без загрози незаконного тиску, приниження чи дискримінації. Я вважаю, це є важливим підтвердженням реальності права на свободу думки.

З цього випливає важливий висновок: особа не зобов'язана узгоджувати свої внутрішні переконання з позицією держави чи більшості. Право на свободу думки існує для того, щоб захистити людину від примусу до "правильного" мислення. У демократичному правовому суспільстві цінність полягає не в однаковості поглядів, а у можливості їх вільного формування та мирного співіснування. Якщо держава визнає право кожного на власний світогляд, вона одночасно визнає, що різноманіття переконань, у тому числі тих, які не збігаються з офіційною або загальнодомінуючою позицією, є природним. Саме це і становить сутність свободи думки як невід'ємного особистого права. Рішення Конституційного Суду України підтверджують, що свобода думки і слова є частиною ширшого конституційного механізму захисту особи. У справі № 2-рп/2012 Суд визначив, що стаття 34 Конституції України закріплює право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. Суд також наголосив, що обмеження таких прав можливе виключно на підставі закону і лише у рамках, встановлених Конституцією.

Це важливо не лише як формальне тлумачення норми, а як правова позиція, що підтверджує: свобода думки не існує окремо від інших конституційних гарантій, вона є частиною цілісної системи прав людини. Відтак, захищаючи свободу думки, Конституція захищає не абстрактну ідею, а реальну можливість людини жити відповідно до власних переконань.

Водночас практика показує, що свобода думки може звужуватися не завжди прямо і відкрито. Нерідко обмеження проявляються опосередковано – через тиск, дискримінацію, страх перед негативними наслідками висловлення позиції, а іноді й через надмірно формальний підхід до оцінки дій людини. Саме тому не досить лише проголосити право в Конституції. Воно має бути забезпечене механізмами реального захисту, передусім через ефективну роботу судів і правозастосовних органів. Якщо людина боїться висловити переконання через ризик переслідування, осуду або іншого негативного реагування, то формальна гарантія ще не означає повної реалізації права.

У такому сенсі стаття 55 Конституції України має особливе значення. Вона закріплює право кожного на судовий захист і тим самим надає особі юридичний інструмент для відновлення порушеного права. Це означає, що свобода думки не обмежується лише внутрішнім визнанням її існування; вона супроводжується можливістю вимагати захисту, якщо ця свобода порушена. На мою думку, саме тут і проявляється реальний зміст права: не лише у можливості мати переконання, а й у можливості захистити їх у правовому порядку.

Проблема, однак, полягає не у відсутності права, а в ефективності його практичного забезпечення. Закон може бути сформульований досить чітко, але його застосування здатне змінювати фактичну ситуацію. Якщо право на свободу думки захищається непослідовно, якщо до висловлених переконань ставляться упереджено або якщо межі дозволеного тлумачаться надто широко, то реальна цінність цього права знижується.

У зв'язку з цим я вважаю, що головний шлях вирішення полягає не у зміні самої моделі права, а в більш чіткому, послідовному й коректному його застосуванні. Потрібно уникати свавільного тлумачення норм про обмеження свободи думки, не змішувати внутрішні переконання з протиправними діями та не ототожнювати критику, незгоду чи інакшу позицію з правопорушенням. Лише тоді свобода думки буде діяти як справжня гарантія, а не як формальна декларація. Важливо також, щоб суди й інші органи публічної влади виходили з того, що свобода думки є вихідним, а не винятковим станом правового статусу людини.

Отже, я вважаю, що я маю право на свободу думки, і це право в Україні є реальним та юридично захищеним. Конституція України визначає його зміст і межі, Кримінальний кодекс України опосередковано охороняє його від посягань, а Конституційний Суд України підтверджує, що свобода думки та слова належить до основоположних конституційних гарантій. Разом із тим ця свобода не є абсолютно безмежною у сфері зовнішнього вираження, оскільки закон може встановлювати чітко визначені обмеження. Але саме така модель і свідчить про правову «зрілість» інституту: людина вільна думати самостійно, а держава зобов'язана не втручатися в цей внутрішній процес і водночас забезпечувати захист, коли цю свободу порушують.

Ярова Р. О.

Державний торговельно-економічний університет

redrus.jarova19@gmail.com

м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ВІДШКОДУВАННЯ ЗРУЙНОВАНОГО МАЙНА ВНАСЛІДОК ВІЙНИ?

У 2026 році, говорячи про «актуальність» компенсації за втрачене майно, ми звертаємося не до юридичних дефініцій чи офіційних документів, а до життєвих викликів існування для мільйонів українців. Війна змінила значення слова «дім» із чогось звичного та надійного в неспокійний спогад. Нині це не лише юридична проблема, а й болючий шрам, що проходить через кожену область країни. Сьогодні право на житло стало не просто статтею в Конституції, а постійною боротьбою за справедливість. Без чіткої системи компенсації ми ризикуємо залишити за собою «втрачене покоління», яке просто не знає, куди повернутися. Питання відновлення – це не лише питання фізичної реставрації зруйнованих будівель, а й здатність держави повернути своїм громадянам відчуття безпеки та причетності до своєї землі. Те, як ми вирішимо питання відшкодування зараз, визначить, чи люди залишаться вірними майбутньому своєї країни, або ж шукатимуть кращої долі за її межами. Це виклик, що перевіряє життєздатність нашої держави і її здатність захищати своїх громадян навіть у найскладніші часи. Коли намагаєшся усвідомити глибину руйнувань в Україні, числа здаються нереальними. Мова йде не просто про зруйновані будинки, а про цілі міста, які перетворилися на примарні руїни, наче стерті з мапи світу. Загальна площа знищених і пошкоджених житлових будівель давно перевершила розміри деяких європейських країн. Мільйони квадратних метрів, що колись вібрували життям, тепер перетворилися на купи уламків. Однак масштаби трагедії не вимірюються лише площею руйнувань. Втрати охоплюють унікальне розмаїття: сучасні багатоповерхові будинки в Бучі та Ірпені, старі сільські хати Херсонщини, що опинилися під водою після підриву Каховської ГЕС, дачі, фермерські господарства, торговельні центри. Кожна зруйнована споруда – це чиєсь життя, вкладене у стіни, роки праці й надій, знищені в одну мить. Найстрашніше, що ці руйнування не припиняються. Поки одна область підраховує наслідки невимовних втрат, в іншій вже виникають нові лиха, створюючи безперервний тягар для держави.